

Inklusion, leg og empati

Neuroaffektiv udvikling i børnegrupper

Anmeldt af **Helle Mumm**, cand. mag.
i musikterapi og Marte Meo terapeut.
Ansæt på Dignity – Institut mod tortur.
Kontakt: ksmumm@sol.dk

Susan Hart (red.) *Inklusion, leg og empati –
neuroaffektiv udvikling i børnegrupper*. Hans
Reitzels Forlag, 2015. 347 sider. Pris: 350 kr.

Legende børn i alle farver smykker omslaget. Hoppende, springende, dansende, liggende, sjippende – på en blød linje. Glade børn i balance. En fin indramning til en palet af fortællinger om strukturerede gruppeaktiviteter, hvis mål det er at støtte børns arousal- og affektregulering. Gruppeaktiviteter, der skaber glædesfyldt samhørighed og styrker empati som basis for læring og inklusion. En vigtig bog om betydningen af leg, hvori musikterapeuter bidrager.

Forskerne Panksepp og Trevarthen indleder bogen med et komprimeret kapitel om studier af evolution, musik og mor-barn relationsdannelsen via nonverbal dialog. Der gives mange henvisninger til hovedværket "Communicative Musicality" fra 2009, som rummer grundforskning for musikterapi. Kapitellet giver evidensgrundlag for de efterfølgende mere praksisorienterede dele af bogen. Der argumenteres for menneskers iboende legelyst, som vi deler med pattedyrene. Både følelser, rytme, musik og bevægelse har

medrivende effekt, styrker og udgør kernen i udvikling af intersubjektivitet, mentalisering, kommunikation og samarbejde.

Redaktør Susan Hart fortsætter med to teoretiske og forskningsbaserede kapitler om 'den treenige hjerne', synkronicitet, proto-kommunikation, afstemning, emotioner, nærmeste udviklingszone, konfliktløsning, nysgerrighed, tilknytningsprocesser og mentalisering; evnen til at føle med og forstå sig selv og andre. Følelser kaldes for 'limen' mellem mennesker. Børns legeudvikling gennemgås i forhold til udvikling af præfrontalt cortex i tre modningsperioder. Statushierarkier og konkurrence kontra samarbejde samt ydre styring kontra indre regulering beskrives. Det samme gør 'containment' og sammenhold via imitation, 'mavefølelse' og selvagens. Kønsforskelle adresseres også, mht. både børn og de voksne 'karavaneførere', som sætter rammer og struktur, leger symmetrisk med, deler glæde og mestring samt tager asymmetrisk ansvar for relationen.

Foruden Trevarthen og Panksepps indledningsvise omtale af musikterapi, viser kapitel 6 ved musikterapeuterne lektor Ulla Holck og adjunkt Stine Lindahl Jacobsen via velvalgte cases fra praksis, hvordan musikterapeuter kan fungere som konsulent/terapeut. Vi præsenteres for musikterapi i daginstitutioner med fokus på at styrke sårbare tosprogede børns skoleparathed (Granum), arbejdet med inklusion i skole-regi (Bjerg, Callesen og Skrudland) og indsatser ift. at styrke forældre og børns samspil (Jacobsen). Herudover gives en side til at beskrive forskning i musik i skolesammenhænge. Kapitlet rummer eksempler på musikalske aktiviteter til arbejdet med krop og bevægelse ift. arousal- og affektregulering, spænding-afspænding samt opmærksomhed og koncentration. Aktiviteter, som former sig omkring 'kommunikativ musikalitet'; fx puls, rytme, tempo, klang og melodi samt dynamiske konturer (vitalitetsaffekter). Musikalske spilleoplæg, 'som-om' lege, musikalsk humor og sangskrivningsteknikker introduceres. Derudover gives eksempler på samarbejde med pædagog/forældre og synkronisering gennem strukturerede og improviserede lege, samt læring via andre børn og forældre i en flerfamiliegruppe. Kapitlet viser i kraft af de forskellige settings bredden i musikterapeutisk arbejde med børns udvikling af relations- og samspilskompetencer.

I forhold til at overføre kompetencer, som opnås i det musikalske samspil, til relationer generelt, viser kapitlet, hvordan kompetencerne breder sig som ringe i vandet: et barn beder fx sin mor lede mere tydeligt ved at spille højere på sit instrument ligesom et andet barns mor, og desuden taler en gruppe omsorgssvigtede teenagepiger om deres forældres konflikter og giver dernæst lettende udtryk for, at de selv formår at finde ud af det sammen i deres musikalske samspil.

Som musikterapeut kunne man ønske sig, at der havde været endnu mere plads til det kvalitativt unikke ved fx synergien, der kan opstå, når mennesker musikalsk udtrykker sig samtidigt, så nonverbal samhørighed opnås og forskelle kan gå op i en højere enhed.

Kvalitativ dybde gives i kapitlerne om Theraplay (kapitel 5), "Udvikling af empati" (kapitel 7), "Min smerte blev til guld" (kapitel 8) og i kapitlet om perspektiver på sansemotorik (kapitel 4).

Disse dele af bogen nærer, inspirerer og bekræfter, hvad mange pædagoger og terapeuter gør sig af overvejelser mht. ledelse af børnegrupper. Det nærende ligger i de rige detaljer og terapeuternes refleksioner over håndtering af vanskelige situationer samt deres smittende glæde ved de delte 'nuværende øjeblikke'. Eldbjørg Wedaa, psykoterapeut samt musik- og dramapædagog, skriver fx om højdepunktsoplevelser, frigørende kreativitet og skaberkraft, så man mærker hendes passion og engagement – mærker fællesskab med hende som børnegruppe-entusiast.

I mange af bogens kapitler gives der oplæg og forslag til aktiviteter, øvelser og lege, som er mere eller mindre udførligt beskrevet, ligesom der er forslag til regler for gruppesamværet; særligt udførligt i kapitlerne om metoden Theraplay, det danske NUSSA projekt (Neuroaffektiv Udviklingspsykologisk Struktureret Social Aktivitet), hvortil musikterapeut Tina Grøn Mejsner har samlet musik, samt flerfamilieklasser (kap. 13). Endvidere i kapitlerne 6, 8 og 9 om hhv. musikterapi, 'personlig vækst gennem æstetiske fag' og sansemotorisk psykoterapi (fx øvelser mht. grænser). Sidstnævnte giver, ligesom kapitel 12 om 'de naturlige kompetencer' (hjerte, bevidsthed, krop, åndedræt og kreativitet), bud på hvordan mindfulness

øvelser for børn, fx kan bruges som 'gearskifte' i de ofte svære overgange fra én aktivitet til en anden. Kapitel 4 af Marianne Bentzen og Christine Lacoseljac-Andreasen foreslår specifikt øvelser til sansemotoriske aktiviteter på de tre neuroaffektive niveauer. Nævnes skal også brasilianske Alé Duarte, som bl.a. arbejder med børn og personale i områder ramt af naturkatastrofer. Han fremstiller sin tilgang til børnegrupper med udgangspunkt i "selvreguleringsprocessen i det autonome nervesystems fem faser": homeostase, parathed, handling og samspil samt integration (kapitel 10).

For de bidragende musikerterapeuter kan selskabet ikke være mere udsøgt – og naturligt – end som her at være blandt forfatterne i "Inklusion, leg og empati". Et selskab af stemmer, der taler synkronicitetens, kroppens, følelsernes samt relationernes sprog og sag.

De beskæftiger sig alle med balancegangen i at skabe tryghed via makroregulering i form af struktur, og skabe konstruktivt engagement via mikroregulering i form af det at se og høre børns initiativer og støtte dem i at udfolde sig spontant indenfor rammen. Dette er med til at styrke grupper eller klassers samhørighed og rummelighed, så inklusion bliver mulig.

De bedste anbefalinger af en stimulerende og bekræftende samling leg og vitalitet, hvis efterord foreslår etablering af et decideret fag i 'relationskompetencer' i skolen.

Referencer

Malloch, S. & C. Trevarthen (red.) (2009).

Communicative Musicality: Exploring the Basis of Human Companionship. Oxford: Oxford University Press.